STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta 1
Månadsrapport från rektor och ordförande 2
Åsa Morberg: Forskningsbaserad digitaliseringsstrategi i skolan 3
Åsa Morberg: Nya krav på SFI 5
Åsa Morberg: Nytt kommentarmaterial till lärare 6
Gudmund Bergqvist: Ukraina 6
Rappe Kalja: En ångbåtsdoftande aftonsång i april 7

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella nyheter inom Strömstad akademi.

Didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg diskuterar frågan om skolelevers tilltagande psykiska ohälsa och frågan om hur undervisningen i svenska för invandrare, sfi, skall kunna förbättras. Hon efterlyser en forskningsbaserad AI strategi för skolan.

Företagsekonom Rune Wigblad har tillsammans med ingenjörerna Matias Svederberg och David Örnberg skrivit om tidsvinsten med magnettåg i Nya Wermlands Tidningen den 7 juli. Texten kan läsas i sin helhet i följande länk https://share.google/LjXjo9CGVu-SLh9iFS

Barnläkare Gudmund Bergqvist vädjar om fortsatt stöd till Ukrainas folk.

Etnolog Anders Gustavsson föreläste för Rotary Strömstad den 14 juli om Gränskontakter Norge-Sverige i historiskt perspektiv. Han föreläste den 24 juli för Stranaveckan i Hälleviksstrand om Kvinnor och män vid Bohuskusten. I Fabula. Zeitschrift für Erzählforschung har han recenserast antologin Spuren des Maritimen. Kulturwissenschaftliche Erkundungen an Nord- und Ostsee.

I videoserien SAV nr 115 har Anders B. Johnsson publicerat Den invasiva människan https://stromstadakademi.se/SAV/SAV-115.pdf

Jag önskar nya bidrag till augustinumret av Nyhetsforum med deadline den 27 augusti 2025 till anders.gustavsson@ikos.uio.no Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till peter@wahrborg.-

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

se , videoserien SAV till: gudmundbergqvist@hotmail.com och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se

Månadsrapport från rektor och ordförande

Utvecklingstankar, tänkta under sommaren

Av Per Flensburg, rektor och Åsa Morberg, ordförande

Det var en mycket bra diskussion om utvecklingen av Strömstad akademi. Vi fick många idéer och förslag att ta vara på i det fortsatta arbetet i vår förening.

Nu ska vi arbeta aktivt för att utveckla vår förening. Det som verkligen kom fram i diskussionerna i Strömstad var att öka engagemanget hos våra ledamöter. Våra kolleger i Strömstad akademi har frihet att identifiera områden som behöver utvecklas, skapa en utvecklingsplan, genomföra utvecklingsinsatsen och sedan utvärdera.

Det vi redan har klarat av är att utveckla administrationen. Vi har en ny stadga. Vi har ett etiskt råd och en etisk policy. Vi har ett program för den digitala utvecklingen. Vi har en arkivpolicy. Den ska vi behandla lite vidare på nästa styrelsemöte. Sten Philipson ska hålla i en del av detta tillsammans med Bode Janson. Sedan har vi ett förslag om bildning av stiftelse som förvaltar fonder för utveckling av Akademin och för stipendier som Peter Währborg utvecklat. Vi har redan en minnesfond med ca 10 000 kr. Dess ändamål är inte fastställt men kan vara grundplåt till en utvecklingsfond. Det behandlas i nästkommande arbetsutskott

Vi behöver också vara tydliga för hur vi ska kalla till årsmötet och till vetenskapsfestivalen. Det är vi inte. KG Hammarlund dök upp som ”Gubben i lådan” inför förra årsmötet och grälade denna gång på rutinerna för utskick. Det finns alltså skäl att se över rutinerna för utskick. Det behövs ett utskick till alla ledamöter och sedan ska handlingarna till mötet ligga på nätet. Vi behöver ha en lättåtkomlig plats bara, men det måste vi kunna ordna. Vi ska bestämma hur kallelsen ska skickas. Hur långt i förväg den ska skickas och vad den ska innehålla finns i stadgan.

Vi har inte hunnit med att besöka utbildningsdepartementet. Nu har vi byte av ministrar och då tar det tid innan de kommer i gång. I dagsläget är det Simona Mohamsson som är utbildnings-och integrationsminister. Hon ska ha ansvaret för förskolan och grundskolan. Lotta Edholm är gymnasie-, högskole- och forskningsminister.

Konstruktionen kan tyckas vara märklig. Att koppla integration till skolan är inte uppenbart! Skolan kan aldrig ensam ha ansvaret för integrationen. Det är en stor och övergripande samhällsfråga. Men Mohamsson ville tvunget ha hand om integrationsfrågorna. En annan märklighet är att ha för- och grundskola på ett departement men gymnasiet på ett annat.

Nu har vi en forskningsminister som inte själv är forskarutbildad. Lotta Edholm har en fil.kand. i statsvetenskap från Stockholms universitet. En minister som ansvarar för forskning bör vara forskarutbildad själv.

Hur vi i Strömstad akademi ska uppvakta är inte självklart. Det vi har att informera om berör faktiskt båda ministrarna. Att uppvakta båda samtidigt får vi nog inte tid för. Det är möjligen så att vi ska ta en i taget. Det beror på hur budgetansvaret är delat. Det framgår inte av arbetsfördelningen som ligger på nätet och som man kan läsa sig till. Det här kan vi naturligtvis fråga sekreterarna om. Det dröjer hur som helst innan den nya arbetsfördel-

ningen sjösatts och fungerar. Vi har inte fått audiens tidigare, men vi får väl vässa förfrågan och tala om vår breda kompetens. Vi är nu ett hundratal professorer och docenter som täcker alla fakulteterna och som i regel har 30-40 års erfarenhet. Vi vet hur utbildning och forskning fungerar, vi tror inte och vi har ingen åsikt. Vi har kunskap, vi vet!

Utbildningsdepartementet ansvarar för en rad viktiga frågor som rör hela utbildningssystemet, från förskola till forskning. Departementets arbete omfattar bland annat att utforma och genomföra regeringens utbildningspolitik, säkerställa likvärdighet och kvalitet i utbildningen samt främja forskning och innovation.

Man kan prenumerera på nytt från utbildningsdepartementet och då kan man mera detaljerat följa deras arbete. Departementet tar många frågor idag som egentligen är de professionellas ansvar. Detta de-professionaliserar lärare och rektorer. Politiker ska ge riktlinjer, mål och medel, inte syssla med detaljstyrning. Styrsystemet i Sverige är tydligt och klart. De professionella ansvarar för den inre verksamheten, dvs. det som händer i klassrummet ska inte ministrarna ägna sig åt.

Vi har anskaffning av medel högst upp på listan av angelägna frågor. Vi behöver pengar och vi vet hur vi ska använda dem. Vi behöver utveckla en administration och vi behöver pengar för att driva projekt. Vi behöver utforska hur och var vi kan söka pengar. Det finns många goda råd på nätet. De rekommenderar att vi ska använda Länsstyrelsernas stiftelsesök och Global Grant. De rekommenderar att vi alltid kontaktar stiftelserna direkt. Det finns en steg för steg guide som vi möjligen kan ha glädje av.

Steg-för-steg guide:

1. Identifiera ändamålet: Fundera över vad du behöver pengarna till. Är det för studier, forskning, hälsovård, kultur eller något annat?
2. Sök efter fonder: Använd databaser som Länsstyrelsens stiftelsesök och Global Grant för att hitta fonder och stiftelser som kan vara aktuella för just ditt ändamål.
3. Granska villkoren: Läs noggrant igenom varje fonds eller stiftelses villkor och krav för att se om du uppfyller dem.
4. Skriv en ansökan: Följ de anvisningar som finns på fondens eller stiftelsens hemsida. Vanligtvis krävs en beskrivning av ändamålet, en budget och eventuellt intyg.
5. Skicka in ansökan: Skicka in ansökan i god tid före sista ansökningsdag.
6. Vänta på besked: Handläggningstiden kan variera, så ha tålamod.

På vår hemsida har vi en lista över fonder som ger medel till forskning (https://stromstadakademi.se/Fonder.docx) Vi har dessutom möjlighet att söka direkt hos regeringen, något som Agneta Sundström påpekat för oss. Det är den sortens hjälp som behövs.

Åsa Morberg: Forskningsbaserad digitaliseringsstrategi i skolan

Skolan och AI, regeringen bör göra en forskningsbaserad AI strategi och ge riktlinjer för skolan så att huvudmännen inte lämnas i sticket

Åsa Morberg, fil.dr., docent

Regeringen tonar ned sin skolpolitik på digitaliseringsområdet. Den nya läroplanen är omodern innan den har kommit ut! Skolministern har proklamerat att den digitala utvecklingen inte ska prioriteras.

I Almedalen togs AI upp ur olika infallsvinklar. Det gick uppmaningar till regeringen att snabbt leverera en forskningsbaserad AI strategi och ge riktlinjer för skolan så att huvudmännen inte lämnas i sticket! Regeringens skolpolitik på digitaliseringsområdet blev hårt kritiserad av bland annat forskare, skolhuvudmän, skolchefer, skolledare, lärare, elevrepresentanter och fackförbund under flera seminarier i Almedalen. Under Almedalens första dag publicerade 27 professorer med expertis inom skola och utbildning, digital teknik och AI en debattartikel i Göteborgs posten.

Pernilla Nilsson, professor Högskolan i Halmstad, var en av de 27 professorer som undertecknat debattartikeln. Den kritiserar bland annat att den nya läroplanen, som nu föreslås bli lärarnas styrinstrument, inte tar barns digitala verklighet på allvar.

Professorerna menar att den föreslagna läroplanen ”Kunskap för alla” riskerar att hota likvärdigheten och fördjupa klyftorna mellan elever och svika dem som är mest utsatta. De tycker att det är anmärkningsvärt att den nya digitaliseringsstrategin som regeringen lade fram den 28 maj, betonar vikten av digital kompetens i vårt digitala samhälle, utan att ta upp skolans roll.

De konstaterar att den sittande regeringens skolpolitik på digitaliseringsområdet har präglats av en mycket restriktiv hållning. Skolväsendets nya digitaliseringsstrategi skrotades, den nya STEM-strategin tar inte upp digital kompetens och digitala verktyg omnämns inte längre i förskolans läroplan.

Jessica Mozakka, chef för digitalisering och innovation inom utbildningskoncernen Academedia efterfrågade under ett av seminarierna policys och riktlinjer från regeringen om AI i skolan så att de kan stötta sina rektorer och lärare på ett bättre sätt.

– De digitala inslagen i den nya läroplanen skulle behöva öka i stället för minska. Jag är väldigt bekymrad över läget som nu är och vad den nya läroplanen får för konsekvenser för likvärdigheten för våra elever i Sverige, säger hon. Skolan riskerar faktiskt att göra fel saker.

Jannie Jeppesen, vd för Swedish Edtech Industry, ansåg precis som många andra debattörer på seminarierna att Sverige behöver en digitaliseringsstrategi för skolan och riktlinjer för AI i skolan. Hon såg det som oansvarigt av regeringen att inte förse skolans aktörer med det.– Att släppa AI helt fritt är farligare än att inte styra upp det, ansåg hon.

Ann-Charlotte Gavelin Rydman, ordförande Sveriges Skolledare instämmer i kritiken efter AI-seminarierna. Utan nationellt ansvarstagande för AI i skolväsendet riskerar vi att skolor använder AI-verktyg för att göra fel saker snabbare, i stället för rätt saker bättre. Med nationella riktlinjer kan vi säkerställa att den AI som faktiskt används är rättssäker, etisk och transparent, sade Ann-Charlotte Gavelin Rydman.

Forskarnas förslag

Forskarna menar att den nya föreslagna läroplanen är omodern redan innan den kommit i bruk. De lyfter fem förslag i debattartikeln i GP för att läroplanen ska stå sig över tid:

- Behåll och förtydliga begreppet digital kompetens i skolans läroplan.
- Utveckla elevernas digitala kompetens på ett medvetet sätt genom hela skolsystemet.
- Tillse att alla lärare får kompetens att kunna avgöra när digitala verktyg kan bidra till meningsfullt lärande.
- Inkludera läsning via digitala plattformar som en del i att utveckla läsförmåga.

- Säkra tillgången på assisterande digital teknik för barn med behov som en demokratisk rättighet och en möjlighet.

Åsa Morberg: Nya krav på SFI

Regeringen skärper nu kraven i sfi, som väntas leda till effektivare studier. Vilka studier bygger regeringens åtgärder på?

Av Åsa Morberg, fil.dr. och docent

Det är känt sedan länge att sfi haft stora problem med genomströmningen. Många studerande slutför aldrig utbildningen. Nu kommer en lagrådsremiss: Skärpta krav i sfi, som ska leda till ökad genomströmning.

Lotta Edholm, gymnasie-, högskole- och forskningsminister menar att svenska språket är grundläggande för att man ska kunna etablera sig i Sverige. Många har upprepade avbrott, flera omstarter eller aldrig fullföljer utbildningen. Nu blir det tidsbegränsning som ger en bättre struktur och plan för utbildningen och förhoppningsvis leder detta till snabb etablering i samhället.

Kunskaper i svenska är avgörande för att människor från andra länder ska kunna etablera sig i Sverige, både på arbetsmarknaden och i det svenska samhället. Därför menar regeringen att kommunal vuxenutbildning har en viktig roll i svenska för invandrare (sfi). Dagens sfi fungerar inte tillfredsställande och präglas av dålig genomströmning.

Det presenteras inte några utvärderingar av sfi? Hur har regeringen skaffat sig kunskaper om sfi? Regeringen borde ha utvärderat svenska för invandrare för att kunna dra bättre och säkrare slutsatser om orsakerna till den dåliga genomströmningen. Regeringen borde också ha initierat forskning om sfi och andra sätt att lära sig svenska. Sfi är ett sätt att lära sig svenska bra. Det finns andra sätt. Nu går regeringen in med en tidsbegränsning för att göra utbildningen mer sammanhållen och effektiv, men det räcker inte enligt min mening.

Förslagen i lagrådsremissen är följande och de innebär bland annat att:

- Rätten att delta i sfi i huvudregel ska gälla i tre år från den tidpunkt då personen för första gången togs emot till utbildningen.
- Huvudmannen ska kunna bedöma om en elev har särskilda skäl att få ett beslut om förlängning av tiden att läsa sfi, efter att treårsperioden har löpt ut. Förlängningen ska kunna göras för högst sex månader i taget och som längst kunna vara ytterligare tre år.
- När en elev tas emot till sfi ska elevens kunskaper bedömas, om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig. Resultatet av bedömningen ska ligga till grund för den individuella studieplanen.
- Den individuella studieplanen för en elev i sfi ska innehålla en uppgift om den tidpunkt då eleven för första gången togs emot till utbildningen. Om eleven övergår till sfi hos en annan huvudman ska den huvudman som eleven lämnar överlämna elevens individuella studieplan till den mottagande huvudmannen.

Moderater, kristdemokrater, liberaler och Sverigedemokraterna tror på åtgärderna för en effektivare sfi. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Skolinspektionens granskning av 24 enheter av 30 visar på många kvalitetsproblem, exempelvis med distansstudier och med individanpassning. Huvudmännen måste absolut förstärka sina insatser menar Skolinspektionens generaldirektör Helen Ängmo. En viktig fak-

tor är också lärarsituationen inom sfi, som visar upp en rad obehöriga lärare. Det handlar alltså också om lärarnas kompetens och följaktligen stora kvalitetsskillnader i undervisningen. Regeringen vidtar inga som helst åtgärder för att komma åt dessa problem, utan man drar åt snaran för eleverna och tidsbegränsar studierna. Regeringen borde också ha åtgärdat de problem som Skolinspektionen funnit för att få en fungerande sfi.

Åsa Morberg: Nytt kommentarmaterial till lärare

Nytt kommentarmaterial till lärare i stället för rejäl utbildning

Av Åsa Morberg, docent

Psykisk ohälsa i form av stress, oro och sömnbesvär är ett växande problem för barn och unga. Skolministern menar att detta ökar i takt med ökad skärmtid och sociala medier. Det här området är inte beforskat så att man med säkerhet kan påstå detta. Nu har skolministern uppdragit till Skolverket att ta fram ett stödmaterial i ämnena idrott och hälsa samt biologi. Det är alltså ämneslärare i dessa ämnen som ska handha undervisningen i detta viktiga område.

- Psykisk ohälsa är ett växande problem bland barn och unga. Allt fler elever kämpar med stress, oro och sömnsvårigheter – och skärmar är en del av mönstret. För mycket skärmtid går ofta ut över elevernas sömn, rörelse och koncentration, vilket också märks i klassrummen. Nu ger vi lärarna bättre stöd i att undervisa om faktorer som påverkar elevernas psykiska hälsa, säger skolministern Simona Mohamsson.

Jag är kritisk mot att en så viktig fråga görs till idrott och hälsas och biologins ansvarsområde. Här borde samtliga ämnen ta ett samlat ansvar om skolministern vill att detta ska resultera i en förändring. Det räcker inte med ett brett stödmaterial och att ge det gemensamma elevhälsoarbetet ansvaret. Det här området borde varit föremål för dels förändring i grundutbildningen till lärare dels en bred kompetensutvecklingsinsats. De professionella lärarna ska själva utveckla metoder för detta viktiga område. Det handlar om att alla lärare bör undervisa om faktorer som påverkar elevers hälsa. Det här arbetet måste starta i unga år. Det är då klasslärarnas ansvar också. Här behövs också forskning för att verkligen belägga vilka faktorer som orsakar problem.

Bra av skolministern att uppmärksamma detta viktiga område. Men det behövs ett bredare ansvar i skolan. Det behövs också en förändring i grundutbildningen samt en rejäl kompetensutvecklingsinsats. Skolan bör tillsammans med vårdnadshavarna ta ett helhetsansvar för elevers hälsa.

Gudmund Bergqvist: Ukraina

Ukraina

Gudmund Bergqvist

Det fullskaliga kriget i Ukraina har nu pågått i 3 1/2 år. Försök till fredsförhandlingar har varit resultatlösa. Ryssland verkar ej ha något intresse av fred så länge som deras beteende inte straffas hårdare av USA administrationen.

Ukrainas folk behöver allt vårt stöd. Kom ihåg att Ukraina genom sin kamp skyddar Europa från nya ryska angrepp genom att binda den ryska krigsmakten. Ukraina försvarar demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter.

Donera på United 24 för allas skull!!

Rappe Kalja: En ångbåtsdoftande aftonsång i april

Rappe Kalja, avantgardistisk poet

Den häcksaxglimrande flundrespiken fronterade i den blåljumma nattskymningen
De hejdlösa bunkborrarna svekflanerade efter avfört persiljeflarn
Då nedfördes ett ingrott begrundanslikt avgrundsskrik från skruvhättans topp
Det var den visselförde hondjävulens koniska ångbåtsmejsel

Den inkrökta rostkroken blankryste och tillhörde sin langyrot
Grönkvistarna tappades omedelbart upp i en treliters papegojhatt
Alltmedan lövdyningen sparkstroppade den kylskåpsflamberade nötknäckaren
Och de tillitsskapande åtgärderna uppslukades i tvångsmässiga konvolut

I all denna fnasgyttriga elementröra nedtecknade sig ett triokadaver
Och allt blev stillstoppat och överväntat
Ljuskäglor baktände och ångbåtskajen avgick med byxlinningen
Alltmedan avsamlingen muskulöst tarmsköljdes

Stackars jävlar!